

התקפה משורית - והתגוננות בפניה

י. פלץ

הערות ובקורת

הערות לעובדות

1. מארב לסנקים בריטיים ע"י גשר האבירים ואקרומה (עמ' 18). הדבר לא היה ולא נברא. את האגדה הזו התחיל צ'רצ'יל בעצמו כשהודיע בבית הנבחרים הבריטי בתאריך 2.7.1942 באמרו, שב־13 ליוני הושמדו 230 טנקים כשנלכדו במארב נגד־טנקי גרמני. כשנחקר הדבר באופן יסודי התברר כי: (א) לא יכלו להשמד 230 טנקים בריטיים, כי באותו תאריך נשאר לבריטים בסך הכל 170 טנקים.

(ב) השריון הבריטי הושמד בהדרגה בקרבות עם שריון על שדות־מוקשים וגם מאש נשק נגד־טנקי גרמני. צ'רצ'יל מתקן את טעותו בזכרונותיו (כרך 4 עמ' 328) באמרו: "בימים 12-18 ביוני התחוללו קרבות עזים על הרקס אשר בין אל־אדם וגשר האבירים". זו היתה נקודת השיא של קרב הסנקים; בסיום קרב זה נשאר האויב שילט בשדה הקרב וכוחות השריון שלנו הוכו קשה יצומצמו".

(ג) רומל בעצמו לא מזכיר את האינצידנט הזה ואין כל ספק שאילו היה הדבר קורה, היה מתפאר בו. להפך. בזכרונותיו, אשר צורפו לספרו של דסמונד יאנג ("רומל" עמ' 265-266), אומר רומל בפירוש כי הוא הצליח להתגבר על השריון הבריטי בקרבות שריון נגד שריון רק הודות לעובר דה שהבריטים פיצלו את הפורמציות המשוריות שלהם ואיפשרו לו (לרומל) להשיג עדיפות מקומית בכל קרב לחוד.

* המשך מחוברת ע"ד.

(2). הצלחותיו של רומל במדבר ושל מסעות־השריון הסובייטים ב־45-1944 כדוגמאות של עליונות לוגיסטית.

אינני חושב את הדוגמאות הנ"ל כאופיניות ומבליטות את השפעת הלוגיסטיקה על פעולות בשדה. לרומל, במדבר לא היתה עליונות לוגיסטית על הבריטים. הצלחותיו נבעו מעליונותו כטקטיקן, טכניסן ומפקד, ומעליונות הטנק הגרמני על הטנק הבריטי. בלוגיסטיקה, ללא כל ספק, היתה העליונות לבריטים. על עליונות לוגיסטית של גרמנים אפשר לדבר רק בשני שלבים קצרים במלחמת המדבר: כשהופיע ה"קורפוס האפריקאי" במדבר ב־1941 והאמץ הלוגיסטי הבריטי במזרח־התיכון היה מכון לחזיתות אחרות; ובאוקטובר 1941, כשהגרמנים פתחו בהתקפות אויר כבדות על מלטה ועל אניות בנות־הברית ביס־התיכון. צוללותיהם ביס־התיכון, איפשרו לגרמנים להעביר לרומל אספקה וציוד בכמויות גדולות; אולם של־טח זה נגמרה תוך כמה חודשים כשהבריטים הביאו תגבורת אווירנית־קרב וכוחות־צי לאיוור זה. דוקא הלוגיסטיקה היתה נקודת התורפה של ה"קורפוס האפריקאי" ומהסיבות העיקריות של כשלונם הסופי.

רומל כותב: "כתוצאה מהשליטה הבריטית באויר ובים התיכון ומסיבות שונות אחרות האספקה לצבא הספיקה בקושי לקיים דל אפילו בימים שקטים. לא בא כלל בחשבון לבנות דרבות של אספקה לקרב מכריע. כמויות של חמרי מלחמה אשר עמדו לרשותם של הבריטים עלו על כל מה שיכולנו לתאר לעצמנו. מעולם, לפני זה, בשום זירת

ואם איפשר לך, שתעשה ענייניך כולם בערמה, תעשה, לפי שעיקר ההנהגה היא ערמה. ותשים המלחמה סוף המעשים". וזה שאנשי הודו בעלי ערמות, ולא תמצא אותם רעה. והעם הנקרא תרך — בעלי רוע לב וכסילות מרובה, ולכן ראוי להלחם עם כל כת מאילו כמה שראוי אליו. ולא תעזב דבר קטן שיגדל, אבל תחשוב אותו קודם שיכוא:

הכניינים ומפיל החומות. והרבה ממנו כפי מה שאתה צריך אליו, וכן הכלי הנוגח, והמורים בחיצים אשר בהם ארס. ותציב קשת הגלגל עליהם, לפי שהוא מפחיד הלכבות המתגברות ומרעיד המקומות הבצורות. ואם יבוא לידך משתייהם, תשים בו הארסים הממיתים והשמר מכיוצא בזה, לפי שראוי לשמור ממנו: ואל תלך עם אדם מנוצח ואל תתחבר בו.

הוא מתכוון ל-"Assault Gun" או ל-"Tank Destroyer" "תותח סער" (Assault Gun) הנו תותח בעל קוטר-קנה גדול, אשר משתמשים בו להסתערות על ביצורים ועמדות מבוצרות. אם הכוונה היא ל-Tank Destroyer הרי הוא כלי נשק אחר לגמרי. הנפוץ ביותר בצבא האמריקאי והבריטי היה ה-M10 שהוא תותח בעל קוטר-קנה של 3 אינץ' על בסיס טנק "שרמן". הטוח היעיל שלו הוא בערך 1400 מטר ויעילותו נגד שריון היא בערך 70% מזו של ה-17 ליטראות הבריטי. ואגב, תותח זה הוא בעל צריח פתוח מלמעלה ויש לו יכולת צידוד של 360 מעלות, בניגוד למה שאומר ס'אלוף בר. משחית טנקים שני הוא תותח ה-17 ליטראות, על בסיס טנק "ולנטין" או "גרנט" או "שרמן". אין אצל האמריקאים והבריטים משחיתי טנקים של 75, 76, 105 מ"מ. 75, 76 מ"מ הם תותחי טנקים. 105 מ"מ הוא תותח שדה רגיל ויעילותו נגד טנקים היא קטנה מאוד. התותח ה-105 מ"מ הורכב גם על בסיס טנק "שרמן" או "גרנט" ובתור תותח ממונע כזה הוא נקרא "פריסט". בבית ספר צבאי בריטי בו השתתפתי בקורס מפקדי יחידות, תואר התותח הזה בפירוש כתותח נ"ט. בלתי-יעיל. יש להדגיש ש"תותחי סער" אינם מתאימים כלל להגנה נ"ט. כבר בסוף מלחמת העולם השנייה היתה הנטיה לבטל את משחיתי הטנקים; כי הכוחות המשוריינים גדלו במידה כה ניכרת שאפשר היה להעמיד נגד טנקים עוינים טנקים, אשר הם משחיתי הטנקים הטובים ביותר. משחית הטנקים עצמו היה למעשה תחליף, כששרר מחסור בטנקים. גנרל אמריקאי אחד התבטא, כי מקורם של משחיתי הטנקים היה בלאד בפני השריון הגרמני אשר תקף את כל הצבאות אחרי תבוסת צרפת ורוסיה. בנות הברית החלו ליצר כלי נשק מיוחדים להשמדת טנקים שלא התאימו לשום דבר אחר; ולק מאוחר יותר התברר להם שהמתאים ביותר למטרה זו הוא הטנק עצמו. היום בוטלו יחידות משחיתי טנקים בכל הצבאות. אופיני הדבר שיחידות אלה לא היו קימות כלל בצבא הגרמני וגם לא שמעתי על קיומן בצבא הרוסי.

סיבה אחרת לקיום משחיתי טנקים בימי מלחמת העולם השנייה היתה עליונותם המוחלטת של התותחים שב"טיגר" ו"פנתר" הגרמניים (88 מ"מ על "טיגר", 75 מ"מ — תותח ארוך ומיוחד — על "פנתר") על התותחים של הטנקים האמריקאים. תותחים אמריקאים בני 75 מ"מ ו-76 מ"מ (המיוחד) לא חדלו את חזיתם של הטנקים הגרמנים הנ"ל. ה-17 ליטראות הבריטי הוצב על בסיס "שרמן" (וגם טנקים אחרים), כדי ליצור כלי נשק נייד ויעיל נגד השריונים הגרמניים. גנ' ברדלי אומר בספרו (עמ' 322) כי ה"שרמנים" האמריקאים התגברו על הטנקים הגרמנים רק הודות למספרם העדיף אשר איפשר להם, בקרבות שריון

מלחמה לא נמצאו ריכוזים כה גדולים של טנקים כבדים, מפציצים וארטילריה עם הספקת תחמושת כה בלתי מוגבלת... (דסמונד יאנג "רומל", עמ' 278).

הדוגמה השנייה: (כנ"ל, עמ' 272) "בנוין אשר היה תנאי קודם לביצוע תכניתו, לא הגיע. האניות אשר הברטיח קאבאלרו — בחלקן טבעו, בחלקן התאחרו ובחלקן לא יצאו בכלל מהנמלים. לצערנו לא הצליח קסלרינג לקיים את הבטחתו להטיס 500 טון בנוין לקרבת החזית במקרה של צורך". (באותו הספר עמ' 275) "לקורפוס האפריקאי יש בנוין רק ל-300 ק"מ. הסיבה היא הטבעת אניות בנוין ע"י הבריטים ואי יכולתו של הצי לספק אניות נוספות".

.....מחסור בבנוין היה עלול למנוע בעדנו החלטות טקטיות נכונות והטיל הגבלות חמורות על תכנוננו... בלי בניין כוחותינו דמו לנכה, והאויב פעל בלי שיכולנו לנקוט אמצעי-נגד ממשיים".

אשר למסעות שריון סובייטים בשנים 1944-45, יתכן שבפרק זמן זה היתה כבר עליונות לוגיסטית לצבא האדום, אולם העליונות הזו ודאי לא היתה כל כך בולטת. ההצלחות של הצבא האדום בפרק זמן זה נבעו בעיקר מהתמוטטות הצבא הגרמני ומעדיפות ההולכת וגוברת של הצבא-האדום בכוח אדם ובציוד.

(3). רומל הפסיד לא פעם את השליטה האופרטיבית בגלל היותו קרוב מדי למרחבי הקרב. (עמ' 22).

העובדה היא שרומל שלט תמיד נפלא בכל פעולותיו ובכל חלק מהן. שיטת הפיקוד שלו היתה אידיאלית לקרב במדבר. האמת היא שמפקד טוב צריך להמצא תמיד במקום שממנו יוכל להשפיע באופן היעיל ביותר על מהלך הקרב. רומל עשה בדיוק זאת. ואלה דבריו של אלכסנדר קליפורד על שיטת הפיקוד של רומל (גנ' פולר) — "מלחמת העולם השנייה" עמ' 174) "רומל היה יכול להגיע את כוחותיו סביב המדבר תוך רגע מפני שבדרך כלל הוא פיקד עליהם ישרי רות בעצמו. הוא הבין כי בדיוק כשם שהאדמירל נמצא על הים עם צייו ומנצח על הקרב מתוך הצי עצמו, כך בקרבות טנקים במדבר המפקד מוכרח להיות בעצמו במקום. כל הידיעות הנוגעות לקרב הגיעו ישר אליו (לרומל) תוך מספר שניות ופקודותיו ניתנו תוך מספר דקות. היה ביכולתו לשנות את כל מהלך הקרב עוד בטרם שהמודיעין הבריטי החל להעביר את הידיעות משדה הקרב למטות". בכדי להבין את שיטת הפיקוד של רומל אני ממליץ לקרוא את מאמרו של רומל עצמו על חוקי המלחמה במדבר, אשר דן בין דברים אחרים גם על תפקידו של מפקד. (דסמונד יאנג "רומל" עמ' 246-257).

(4). תותחים שונים (עמ' 27). אין זה ברור למה קורא ס'אלוף בר "תותח הסער"; באם

עם שריון להקיף את הטנקים הגרמניים מכל הצדדים ולפגוע בהם במקומות שהשריון שם דק יותר (צדדים ועורף). מצב זה נמשך עד אשר הוכנס לשימוש תותח אמריקאי 90 מ"מ, מיוחד, שהתגבר סופית על שריון הגרמנים ואיפשר את החיסול וההדרגתי של יחידות משחית-הטנקים.

(5). תבוסת הולנד ובלגיה.

כמה פעמים מזכיר ס/אלוף בר במאמרו כי הולנד ובלגיה הן ארצות אידיאליות להתקפת שריון. אין להסכים עם ההנחה הזו. אדרבה, אחד הנימוקים החשובים ביותר של מאגשטיין בהציעו את תכנית הפריצה דרך הארדנים, היה שהמשטחים של צפון-צרפת מתאימים הרבה יותר למלחמת שריון מאשר בלגיה והולנד המשובצות נהרות ותעלות. (עיין שיחת מנשטיין עם לידל הרט ב־ The Other Side of the Hill דף 153—). למעשה, ההתקפה על בלגיה והולנד היתה הטעיה אסטרטגית על מנת למשוך את כוחות בנות-הברית לתוך הארצות האלה ולאפשר את המכה המכרעת דרך הארדנים. התמוטטות בלגיה והולנד באו בעיני קר כתוצאה ממשבר פסיכי וחוסר רצון להלחם ששרר בצבאותיהן. לדברי מפקדים גרמניים עלה הצבא ההולנדי במספרו בהרבה על הצבא הגרמני ולמרות זה לא ניצל את רשת הנהרות והתעלות לצרכי הגנה. אשר להתקפה על בלגיה: הקורפוס המשווין היחידי של מחנה הצבא הגרמני הששי (קורפוס השריון ה־16 בפיקודו של גנרל הפנר) נלחם מהחזית הבלגית והועבר לחזית הארדנים ימים מספר בלבד אחרי ההתלקחות במערב ב־1940. הדבר הזה השאיר את הצבא הגרמני, התוקף את בלגיה, בלי כוחות משוריינים כל שהם. ברגע כניעתו, סבל הצבא הבלגי אבידות מועטות בלבד. לפי דברי גנרל גרמני נראו החיילים הבלגים שמחים מאוד שהמלחמה נגמרה עבורם. מענין כי אותו גנרל מציין כי הקושי העיקרי בהתקדמות הגרמנים בבלגיה נגרם לא ע"י התנגדות הצבא הבלגי אלא ע"י נהרות ותעלות רבים. נראה לי שהעובדות הנ"ל מבטלות את הטענה שבמאמרו של י. בר על לחימת-השריון בבלגיה ובהולנד.

(6). מונחים ושימוש בהם.

לא ברורים לי לחלוטין מספר מונחים ובטויים בהם משתמש ס/אלוף בר, למשל:

1. מה הם "עקרונות אסטרטגיים" ומה ההבדל בין "עקרונות אסטרטגיים" ובין "עקרונות טקטיים" ובין "עקרונות מלחמה" בכלל? ומדוע פתאום מופיעים תחת כוונת זו (עקרונות אסטרטגיים) סעיפים "התכונות", "המגדמה", "התנאים להפעלה"? לסעיפי משנה אלה אין כל קשר עם הכותרת הראשית וצריכים להופיע או הם או הכותרת הראשית, אבל לא שניהם ביחד. אגב: בעל המאמר אינו מונה בכלל עקרונות בתור שכאלה ולכן נראה לי, כי כותרת הראשית אין כל מקום.

2. מה הם ומי הם: "אופרציה", "תפקיד אופרטיבי", "מפקד אופרטיבי", "הפתעה אופרטיבית" וכל יתר המושגים הקשורים עם "אופרטיביות"? מה ההבדל בין "השרשרת האופרטיבית" ובין "השרשרת הטקטית"? בעל המאמר הכניס מושג חדש בין "אסטרטגיה" ובין "טקטיקה" אבל אינני רואה בכלל את הצורך במושג זה. למעשה מדובר בכל אותם המקומות על טקטיקה ברמות פיקוד שונות.

אם נתרגם את המושג Operations לעברית נקבל את המושג "מבצעים"; וכל אחד יודע מה הם המבצעים ובמה הם עוסקים.

"מבצעים" בתור חלק של המטה הופכים את התכנון למעשה גם מבחינה אסטרטגית וגם מבחינה טקטית. בהתאם לרמת המטה.

"מבצע" זוהי התוצאה של פעילות "המבצעים" אשר היא מבוצעת ע"י כוחות השדה. אי הבהירות נגרמת ע"י כתיבת מילה לועזית באותיות עבריות מבלי להכנס לעצם פירושה ולעצם מובנה.

מסקנות

(א) התקפה.

כל העובדות ממלחמת העולם השנייה (וגם מקוריאה) למדו כי התקפה משוריינת אינה יכולה להשיג הכרעה בשדה הקרב בכוחות עצמה בלבד. כל התקפה משוריינת מוכרחה להיות חלק של מסע התקפה כללי (אופנסיבה כללית) אשר לה מטרות אסטרטגיות. השריון הוא אחד האמצעים בלבד, ולא ישיג את מטרתו במסגרת רחבה כזו בלי תמיכה של סוגי נשק אחרים, שדרך אגב, הם גדולים ממנו פי כמה.

(ב) ההגנה.

אין התגוננות בפני התקפה משוריינת בלבד. יש התגוננות בפני התקפה, כולל התקפה משוריינת. אין לפצל את ההגנה להגנה בפני שריון, בפני חיל רגלים, בפני אוויריה וכו', כי מגינים על משהו בכל האמצעים האפשריים ולא נגד משהו מסוים בלבד. ולכן, נגן על השטחים החיוניים לארץ ונתכנן הגנה נגד כל נשק וכל תכסיס וכל אפשרות של האויב. יוצא מזה כי ההתגוננות בפני התקפה משוריינת אינה הגנה נפרדת בפני עצמה, אלא חלק של תכנית הגנתית כללית. אני מדגיש זאת, כי מן המאמר מתקבל הרושם שהתגוננות בפני התקפה משוריינת היא דבר-מה מיוחד במינו ונפרד, בלי קשר עם תכנית הגנתית כללית.

(ג) מסקנות כלליות.

ס/אלוף בר טוען כי עומק ורוחב של זירת המלחמה הם לטובת ההתגוננות בפני התקפה משוריינת. ממלחמת העולם השנייה אני מסיק את המסקנה ההפוך.

כה. רוחב ועומק של זירת המלחמה הסיהם אשר מאפשרים לכוחות שריון להוות את האלמנט העיקרי בהתקפה ולפתח את מלוא אפשרויותיהם. בזירה רחבה ועמוקה כל הקשיים בפני המתגונן וכל היתרונות בפני התוקף. על המתגונן לפזר את כוחותיו לשטחים עצומים. לפרוש את הרשת הלך-גיסית לכל נקודות ההתגוננות, לפצל את אמצעי הפיקוד בכדי לאפשר התגוננות לכל אלמנט במערך ההגנתי. ככל שזירת המלחמה גדולה יותר כן גדלות ומתרחבות האפשרויות הפתוחות בפני התוקף והוא חפשי לרכז את כל כוחותיו בנקודה אחת שנראית לו הכדאית ביותר. אין אף פעם באפ-שרותו של המתגונן למנוע פרצה בתנאים אלה, ושאיפתו היחידה לעצור את התוקף ולבודדו בהקדם האפשרי. המר-זוק, אשר בימים עברו היה הוא עצמו מ כ ש ו ל, אינו מהווה יותר מכשול רציני בפני כוחות ממוכנים ומשוריינים. בשביל נפוליון המרחק שבין נקודת מוצא של התקפתו ובין מוסקבה היה המכשול העיקרי. לצבאות היטלר אותם המר-חקים איפשרו לתמרן בצורה חפשית וללכוד את מרבית הצבא הרוסי הסדיר — דבר, אשר נפוליון לא הצליח לה-שיג למרות כל מאמציו. וכך — וויול, רומל ומונטגומרי, בזירת מלחמה עמוקה ורחבה של לוב, ופאטון — במרכז צרפת. וכשהתקפה התרכזה על אוביקט מסוים, ומהשריון גשול יתרון התמרן החפשי החלה קרן ההגנה לעלות. כך היה כשהגרמנים נאלצו, בסוף כל תמרוניהם, לכבוש את השטחים החיוניים של לינגרד, מוסקבה וסטלינגרד; בהת-קדמות האיטית והמיגיעת של בנות-הברית באיטליה; וכשבסוף מסע-בוק הגיעו בנות הברית לקו הריין בגרמניה. בכל המקרים הנ"ל נגמרו האפשרויות של תמרון וגישת עקיפה והיה צורך להתגבר על מכשולים ברורים ומוגדרים, שם, היה באפשרותו של האויב להתרכז להגנה תקיפה ונמרצת.

(ד) מסקנות לגבי חיל-רגלים.

נראה לי כי חיל-רגלים נשאר שוב הגורם העיקרי בכל צבא. נכון הוא שחיל רגלים לא יוכל להכריע בשדה הקרב בלי תמיכה ושיתוף פעולה עם סוגי נשק אחרים; אבל הוא בעצמו נשאר חוט השדרה של כוחות השדה הלוחמים. בהגנה נשאר חיל-הרגלים הגורם העיקרי והמכריע, ושום סוג נשק אחר לא יכול להחליפו או למלא את מקומו. השאלה עכשיו היא בעיקר טיבו של חיל-הרגלים, במובן הטיב עובר על חיל-הרגלים בכל צבא משבר קשה. סוגי נשק אחרים ובעיקר אוויריה, שריון וחילות טכניים שונים, קולטים את מיטב החומר האנושי ובדרך כלל זורמת לחיל הרגלים, "הבררה", שלא נמצאה ראויה לתפקידים "אינ-טליגנטיים" יותר. אכן, גם חיל-הרגלים מוכרח לקבל את חלקו בכוח אדם מעולה, נכון כי ח"ר מסוגל לקלוט חומר אנושי אשר לא מתאים לשום תפקיד אחר, אבל הוא יוכל

לעשות זאת רק אחרי שהובטח לו כוח-אדם מעולה בכדי לבנות את השלד הפיקודי, החל מהכיתה. וכן, מוכרחים להיות לפחות עוד 50% מהרובאים מכוח האדם המעולה ביותר.

נסיון מלחמת העולם השניה מראה, כי את השערים לכל מסע בזק של שריון פתח חיל-הרגלים. הקרבות המכריעים היו קרבות-רגלים. חיל-הרגלים יוכל למלא את תפקידו רק אם הרכבו לא יפול מזה של סוגי נשק אחרים. טיב חיל-הרגלים מורגש במיוחד בצבאות קטנים כצבאנו, כי המלאי שממנו ניתן לבחור הנו מצומצם יותר. ודוקא בצבאנו מוכרחים לשים לב היטב לחלוקת כוח-אדם בין סוגי הנשק השונים לבל יפגע חיל-הרגלים — מכשיר הקרב העיקרי שלנו.

למה מסוגל חיל-רגלים מעולה, נגד כוח עדיף ונגד פור-מציות שריון — ידיגים האינצידנט ממלחמה במדבר: "...למחרת הם (הגרמנים) עברו דרך הפירצה ואחרי-כך עברו מאחורי הניו-זילנדים. הקיפו אותם והתקיפום משלושה צדדים. קרבות גואשים, נמשכו במשך כל היום והיה נדמה שהדיביזיה הניו-זילנדית אבודה. גנרל פרייברג נפצע קשה. אבל היה לו יורש ראוי לשמו. בריגדייר אינגליס גמר אומר לפרוץ את הטבעת. זמן קצר אחרי חצות החלה הבריגדה הניו-זילנדית הרביעית לנוע ישר מזרחה דרך החולות כשכל גדודיה ערוכים לקרב ורוביהם מכוונים. באלף המטרים הראשונים לא נתקלו באויב. אחרי-כך החלה האש. הבריגדה כולה הסתערה בקו. הגרמנים הופתעו הפתעה מלאה ונוצ-חו בקרבות פנים-אל-פנים לאור הירח. חלקים אחרים של הדיביזיה הניו-זילנדית פרצו דרומה והצליחו להמלט בדר-כים עקיפות" (צ'רצ'יל, מלחמה"ע ב, חלק ג' עמ' 382)...

וכך מתאר רומל את האינצידנט הזה:

"ההתלקחות התפשטה על מוצב-הפיקוד שלי... חילופי היריות בין כוחותי ובין הניו-זילנדים הגיעו לשיא יוצא מגדר הרגיל. תוך זמן קצר היתה מפקדתי מוקפת ע"י כלי-רכב בוערים, אשר הפכו מטרות לאש מטוח קצר. אחרי זמן-מה היה לי די בכך וצויתי על החיילים ועל מטה שלי לסגת דרום-מזרחה. קשה לתאר את האנדרלמוסיה אשר שררה באותו לילה..." (דסמונד יאנג, "רומל" עמ' 260). הדיביזיה הניו-זילנדית פרצה את הטבעת ונתכנסה כולה באל-עלמיין, במרחק של שמונים מילין, במצב-רוח מרומם ובמשמעת למופת. מידת הדיאורגניזציה היתה כה קטנה שהדיביזיה נכנסה מיד לתפקידה — לחזק את המערך ההגנתי של אל-עלמיין.

במצב הגנתי, חיל-רגלים מעולה הנתמך ע"י יחידות נ"ט. חזקות יכול לעמוד בהצלחה נגד שריון ולשבור את התקפותיו — אולם הכל תלוי בטיבו של חיל-הרגלים בחומר אנושי, ברמת רוחו, בצידו ובאימונו.

והרי פעולות הגנרל וינגייט בבורמה: וינגייט הצליח בעזרת חיל-הרגלים בלבד, ובלי נשק כבר רציני, לעצור קורפוס שלם ולמנוע את הפלישה להודו.

(ח) מסקנות לגבי ישראל.

ברור, כי כאשר ס/אלוף בר מדבר על "גופים מיליציוניים" כפתרון של התגוננות בפני התקפות שריון, הרי בעיקר כונתו למציאות שלנו.

1. לפי דעתי שיטת המילואים שלנו היא היחידה שיכולה לרכו כוחות מאורגנים בעלי יכולת צבאית ומצוידים כהלכה (במידה שקיים הצידוד) בנקודות התורפה במהירות האפשרית. השיטה של ה"גופים המיליציוניים", ישובים מזוינים וכו'. אינה מתאימה לנו יותר. ללא ספק יהיה עלינו ליצור מכוני-האדם המעולה שלנו מסגרת אשר תחזיק את כוח האדם החדש, הבלתי מנוסה והבלתי מאומן וגם לא כל כך אידיאליסטי. אפשר לדבר על שיפורים בתוך שיטת הפעלת המילואים ובקשר עם אימוניהם; אולם אין זה מציאותי ליצור במקומם "גופים מיליציוניים".

כמובן שגם היום וגם להבא יוטלו תפקידים הגנתיים על ישובי ספר ובעיקר כשאנשיהם מתאימים לכך, אולם אין זה למעשה אלא הקו הקדמי של ההגנה, המהווה מכשול ומשהה את האויב לפני קוי ההגנה העיקריים.

2. אינני חושב שהשריון הערבי (גם אם הערבים יצליחו להקים פורמציות שריון) עלול להכריע במלחמה לסור בתם.

בכדי לשבור אותנו בעזרת שריון כאלמנט מכריע הרי יאלצו הערבים להפעיל פורמציות שריון גדולות ורבות ואינני מאמין שיעדה בידם להקימן. אין הם מסוגלים לזאת הן מבחינת הצידוד הדרוש והן מבחינת כוח-האדם המעולה והמשכיל הדרוש להפעלת פורמציות כאלה. אם אמנם יקימו פורמציות משוריינות בכמות מספקת הרי לא יהיה ביכולתם לקיים את הפורמציות האלו בקרב מבחינה לוגיסטית.

כיצד ארצות ירודות מבחינה תעשייתית ועניות בכוח-אדם-מקצועי הוכלנה להתגבר על בעיית ההחזקה של כלי-רכב וכלי שריון כה רבים בשדה, וכיצד יוחלפו הבלאי והאבידות בצידוד מכני? כיצד יוכלו להתגבר על בעיית התחמושת מסוגים שונים ובכמויות עצומות הדרושות לפורי-מציאות משוריינות?

סיכום

בתוך אותה חוברת של "מערכות" (עמ' 16) מופיע קטע מספרו של גנרל גודריאן. הוא גנרל של שריון ובתור שכזה הוא רואה בשריון את הגורם המכריע במלחמת יבשה. החלק הראשון של הקטע מדגיש בצורה קולעת ביותר כמה מיתרונות השריון. בעיקר קולעת ההערה ששריון מנצל את החדירה הטקטית אשר כבר נעשתה (בדרך כלל

ע"י חיל-רגלים) והופך אותה לחדירה אסטרטגית עמוקה. אולם בחלקו השני של הקטע מורגשת החד-צדדיות של גנרל השריון.

בימים הראשונים של מלחמת קוריאה, התקדמו הטנקים הצפוניים במהירות רבה, לא מפני שהצליחו לשבור את ההגנה הגנרל-טנקית — אלא מפני שהגנה כזו לא היתה קיימת כלל. דרום קוריאנים לא היו מצוידים בנשק ג.ט. במידה מספקת. הצבא האמריקאי לא היה בכלל בקור-ריאה בימים הראשונים והוא הוטס מיפן בלי ציודו הכבד. דיביות חיל-הרגלים ה-24 האמריקאית, אשר היתה הפורמציית האמריקאית הראשונה בקוריאה, לא הביאה אתה את נשקה הג.ט. הכבד. פלא הוא כיצד הצליחו החיילים האמריקאים האלה להאיט את קצב התקדמותם של הצפר-ניים וכיצד הצליחו לסגת בסדר עד ראש-הגשר של פוסאן.

הבזוקה אינה נשק ללחימה נגד פורמציות משוריינות אלא נשק של חיל-הרגלים להגנה עצמית נגד שריון (טיפל-תי בנקודה זו במקום אחר במאמרי זה). לכן אף מומחה צבאי לא יטען בודאי שבזוקה תגרום למהפכה במלחמה נגד שריון. מעניין הדבר כי מרגע שהגיעו לקוריאה תותחים נגד טנקים אמריקאים בכמות מספקת, חדלנו לשמוע על הנצחונות המזהירים של השריון הצפוני ולמעשה אין שומעים עליו יותר. ועובדה היא שהמפלה האמריקאית על הגבול המג'ורי נגרמה ע"י חיל-רגלים סיני שלא נחמך לגמרי ע"י שריון.

בימי מלחמת העולם השנייה זמן קצר אחרי סיומה, הד זמן לי לשוחח עם קציני יחידות טנקים אנגלים, אמריקאים וגם גרמנים. אין הם מולזלים בתותחי ג.ט. כלל. העדות הנאמנה לעילות תותחי ג.ט. הם עשרות אלפי טנקים שנשארו בשדות הקרב ברוסיה ובאירופה כולה. את רוב האבידות האלה סבל השריון בהסתערות על שטחים מוגר-נים, כגון: לגניגד, סטלינגרד, קורסק, באסטון, אלי-עלמיין וכו', המוגנים בעיקר ע"י יחידות ג.ט.

פעם נודמן לי לפקד באיטליה על פעולה קטנה, יחסית, שהשתתפו בה שלושה טנקים כבדים בסיוע לפלוגת חיל-רגלים. הדאגה העיקרית של אנשי הטנקים, חיילים טובים ומנוסים, היתה: תותחים ג.ט. עוינים ונשק ג.ט. אחר. מפקד מחלקת הטנקים בילה שעות בבדיקת צילומי-אוויר וחזר וביקש שנשמור על הרכב המשווין שלו מפני נשק ג.ט. עוין. בהודמנות זו אמר לי שהוא מעדיף להפגש פנים-עם-פנים עם טנק גרמני ולהלחם בו, מאשר להכנס לטוח של תותחים ג.ט. מוסתרים ומוסוים.

הטנק בודאי יכול להשמיד תותח ג.ט. סטטי בעמדתו, אבל בדרך כלל קורה הדבר ההפוך. לא שמעתי על פורמ-ציה משוריינת שהצליחה לפרוץ מערך הגנתי חזק הבנוי סביב יחידות תותחי ג.ט. אשר להתמודדות עם טנק בשדה

אינני חושב שיש לתותח משורין נייד כל סיכוי נגד טנק, אבל אם הדבר הגיע כבר ללחימה גיידת — מדוע לא להשתמש בטנקים נגד טנקים? הם הרבה יותר יעילים ומתאימים למטרה זו מתותחים גיידים.

אם תלו שיפורים בטנקים הרי השיפורים האלה לא הצליחו לבטל את העדיפות שהיתה לתותח על השריון עוד במלחמת העולם השנייה. ויש להניח שבינתיים השתפר גם הנשק הנגד-טנקי. ההגיון הפשוט אומר, כי על הקרקע אף שר להעמיד תותח יותר גדול ויותר יעיל מזה שאפשר להרכיב בתוך הטנק.

אין כל צורך לגרוע מערכו של שריון. הוא נשק חשוב וקלף חזק בידי פיקוד מוכשר. אך יש לראותו בפסרפקטיבה נכונה. אין לראות בשריון את סוג הנשק המכריע. אין בכלל סוג נשק מכריע. כל סוגי הנשק מכריעים במאמץ משותף וכל אחד עושה את שלו בקטע המיועד לו. השריון בדרך כלל נותן את המכה האחרונה, ולכן הוא נראה כנשק מכריע, אבל אין לשכוח המכה אחרונה זו נתאפשרה ע"י מכות רבות אשר קדמו לה ואשר הלמו סוגי נשק אחרים.

ס/אלוף י. בר

תשובה להשגותיו של ס/אלוף י. פלץ

1. הערות אחדות לדרך הויכוח המקצועי.

לדעתי, בכל מדע ישנה לפחות אמת אחת אבסולוטית, פתרון נכון אחד ודרך נכונה אחת. אולם לאמת זו התייחסו גלמוריות שונות, בהתאם לתנאים מסוימים ומסויגים של מקום ושל תקופה. השגתה של האמת הנצחית, אשר בראיה ראשונה תופר מיד במלוא היקפה — השגת אמת זו, בכל שטח ושטח — הנה נכס של גאונים מעטים בלבד. להגדיר את ההתגלמות המיוחדת של אמת זו בנסיבות מסוימות מעשיות, זוהי שאיפתם של כל העוסקים בתחום מדעי איזשהו. הויכוח המקצועי הנו אחד האמצעים הנכבדים ביותר לקידומו ולהתפתחותו של כל מדע, והמדע הצבאי בכלל זה.

בעזרת אמצעי זה, אפשר קודם-כל להשוות את נסיונם האישי-ממשי של בעלי-מקצוע שונים, ולהפכו לנחלת הכלל. יתר-על-כן: הויכוח המקצועי מאפשר גיתוח וסיגול שיטתי של לקח-אחרים; במקרה שלנו — של צבאות אחרים ומפקדים אחרים, בתקופות ונסיבות שונות. תכליתו של כל ויכוח מקצועי — ובמיוחד בשטח הצבאי — היא: להגיע, לאחר הבהרה נוספת ואולי סופית, של העניין הנדון — למסקנה משותפת. והן זוהי המטרה הטבעית של

המכה האחרונה הזו הניתנת ע"י השריון לא היתה מכרעת אילו לא היה האויב בשל לתבוסה. את הקרב הקשה ביותר נגד אויב טרי, ונגד קוי הגנה טריים ושלמים, לוחם כמקורם חיל-הרגלים. ההזדמנות של השריון באה אחרי הצלחת חיל-הרגלים. אם נכשל חיל הרגלים — אין הזדמנות לשריון.

בהיסטוריה קורים גם מקרים יוצאים מהכלל. גנרל גר-דריאן היה בין המאושרים שהשתתפו במקרה יוצא מהכלל. צרפתים הופתעו מהטקטיקה המשוריינת החדשה. הצבא הגרמני עלה עליהם בכל המובנים ובעיקר ברוחו. אבל אין לצפות היום להפתעות כאלו. הסוד של הצלחת השריון ידוע היום לכולם. ההזדמנות ל"בליץ" ללא התנגדות תתכן רק אם תישכח לחלוטין מלחמת העולם השנייה.

עם זה אסור לחזור על שגיאתם של הצרפתים, אשר ניסו לפתור בעיות של מלחמת העולם השנייה לפי נסיונם ממלחמת העולם הראשונה. אין לתת פתרון לקרב בעתיד לפי נסיון של קרב בעבר. במלחמה מוכרחים להיות מציאותיים, לראות את העובדות ולפעול בהתאם לצורך השעה.

המתנכחים על בסיס משותף ובעלי מגמה משותפת. רק מגמה חיובית זו, השאיפה המשותפת להגיע לאמת ולזכות גם את ברי-הפלוגתא בשאיפה זו, היא הנותנת זכות לביקורת, ולוא גם תהיה הריפה ביותר. ללא מגמה מעין זו כל ויכוח מקצועי הוא למעשה הצטדקות עקרה בעלמא.

לצה"ל, יותר מכלל צבא אחר, יש צורך בויכוח מקצועי חפשי ונרחב. צבאנו עודנו צעיר ונסיגנו המעשי הקולקטיבי — וכן נסיונו של כל פרט בתוכו — הנו מצומצם ומסויג יותר מזה של צבאות אחרים בעלי היסטוריה ומסורת ארוכה ועשירה. ואילו מצד שני עומדות בפני צה"ל בעיות מורכבות מאוד לפתרון. בפני שום גוף צבאי אחר לא עמדו ולא העמודנה בעיות כאלו בצורה ובהיקף בהן קיימות בצבאנו.

כל זה מחייב אותנו לימוד ובירור מוגבר, חיפוש אחר האמת האחת, אחר הפתרון הנכון האחד — בהתגלמות המסיימת ובתנאים המסיימים שלנו, בכל הבחינות המדעיות שבשטח הצבאי. מובן-מאליו שמטרה זו אפשר להשיגה רק תוך כדי תהליך ארוך והדרגתי של ניסויים וטעויות. ואין לנו ברירה אחרת. "תורת הלהימה" (דוקטרינה, בלע"ז), המקיפה את כל השטחים של המדע הצבאי,